

quia praemissa ex quibus argumentando processit sunt convertibilia, procedit e converso: sequitur enim e converso quod si esse omnium rerum sit bonum, quod ea quae sunt, inquantum sunt, bona sint; ita scilicet quod idem sit unicuique rei esse, et bonum esse: sequitur igitur quod sint substantialia bona ex hoc quod sunt bona, et tamen non per participationem bonitatis. Ex hoc autem quod inconueniens sequatur, ostendit subdens; et dicit, quod si ipsum esse rerum omnium sit bonum; cum ex hoc sequatur quod sint substantialia bona, consequens est etiam quod sint primo bono similia, quod est substantiale bonum, et cui idem est esse et bonum esse: et ex hoc ulterius sequitur quod omnia sint ipsum primum bonum, quia nihil praeter seipsum est simile illi, scilicet quantum ad modum bonitatis. Nihil autem aliud praeter primum bonum eodem modo est bonum sicut ipsum, quia ipsum¹ solum est primum bonum. Dicuntur tamen aliqua ei similia, inquantum sunt secundo bona derivata ab ipso primo et principali bono. Si ergo omnia sunt ipsum primum bonum; cum ipsum primum bonum nihil sit aliud quam Deus, sequitur quod omnia entia sunt Deus: quod dicere nefas est. Sequitur igitur et ea quae praemissa sunt, esse falsa. Non igitur entia omnia sunt substantialia bona, neque in eis ipsum esse est bonum, quia ex his conclusum est quod omnia sunt Deus: et ulterius sequitur quod non omnia sint bona inquantum sunt.

Deinde cum dicit, "Sed neque participant bonitatem," procedit ulterius ad removendam primam suppositionem; et dicit, quod si huic quod est entia non esse substantialiter bona, adjungatur alia conclusio quae supra inducta est, scilicet quod entia non sunt participative bona, quia per hoc sequeretur quod nullo modo ipsa ad bonum tenderent, ut supra habitum est; videtur ulterius posse concludi, quod nullo modo entia sunt bona: quod est contra id quod supra praemissum est.

LECTIO IV.

TEXTUS

Huic quaestioni talis poterit adhiberi solutio. Multa sunt quae, cum actu separari non possint, animo tamen et cogitatione² separantur; ut triangulum vel cetera a subjecta materia nullus actu separat, mente tamen segregans ipsum triangulum proprietatemque ejus, praeter materiam speculatur. Amoveamus igitur primi boni praesentiam paulisper ex animo, quod quidem esse constat:³ idque ex omnium doctorum in-

¹ *Al. omittitur* quia ipsum.

² *Al. cum cogitatione.*

³ *Al. contingit.*

doctorumque sententia, barbararum quoque gentium religionibus cognosci potest. Hoc igitur paulisper amoto, ponamus omnia esse quae sunt bona; atque ea consideremus¹ quemadmodum bona esse possent, si a primo bono minime defluxissent. Hic intueor in eis aliud esse quod bona sunt, aliud quod sunt. Ponatur enim una eademque substantia bona esse, gravis, alba, rotunda: tunc aliud esset illa ipsa substantia, aliud ejus rotunditas, aliud color, aliud bonitas. Nam si haec singula idem essent quod ipsa substantia, idem esset gravitas quod color, bonum quod album, et quod rotundum:² quod fieri natura non sinit. Aliud igitur tunc in eis esset esse, aliud aliquid esse; ac tunc quidem bona essent, esse tamen ipsum minime haberent bonum. Igitur si nullo³ modo essent non a bono, bona quidem essent, ac non idem essent quod bona; sed eis aliud esset esse, aliud bona esse. Quod si nihil omnino aliud essent nisi bona, neque gravia, neque colorata, neque spatii dimensione distincta,⁴ neque ulla in eis qualitas esset, nisi tantum bona essent; tunc non res sed rerum viderentur esse principium; nec potius viderentur, sed videretur: unum enim solumque est hujusmodi, quod tantum est bonum,⁶ aliudque nihil sit. Quae quoniam non sunt simplicia, esse omnino non poterant nisi ea id quod solum bonum est, esse voluisset. Idcirco quoniam esse eorum a boni voluntate defluxit, bona esse dicuntur. Primum enim bonum in eo quod est, bonum;⁵ secundum vero bonum quod⁶ ex eo fluxit, cujus ipsum esse⁷ est bonum, ipsum quoque bonum est; sed ipsum esse omnium rerum ex eo fluxit quod est⁸ primum bonum, et quod bonum tale est ut recte dicatur: In eo quod est, bonum est: Ipsum igitur eorum esse bonum est. Tunc enim in eo quod essent, non essent bona, si a primo bono minime defluxissent.

EXPLANATIO

Praemissa quaestione, et rationibus hinc inde inductis hic Boetius adhibet solutionem: et circa hoc tria facit. Primo determinat veritatem quaestionis; secundo solvit objectionem, ibi, "Quia in re soluta est quaestio:," tertio inducit quasdam objectiones contra solutionem, et solvit eas, ibi, "At non alba, in eo quod sunt alba, esse oportebit ea quae alba sunt."

Circa primum tria facit. Primo praemittit quamdam suppositionem; secundo ostendit quid illa suppositione facta sequatur circa bonitatem rerum, ibi, "Hoc igitur paulisper amoto, ponamus omnia esse quae sunt bona;," tertio ostendit qualiter se habeat bonitas rerum secundum rei veritatem, nulla suppositione facta, ibi, "Quae quoniam non sunt simplicia, esse omnino non poterant nisi ea id quod solum bonum est, esse voluisset.," Circa primum duo facit. Primo praemittit quiddam

¹ *Al. quae consideramus.*

² *Al. quod bonum, et bonum quod gravitas: quod fieri etc.*

³ *Fortè si cuncta, vel quid simile.*

⁴ *Al. distenta.*

⁵ *Al. quoniam est, eo quod est, bonum est.*

⁶ *Al. quoniam.*

⁷ *Al. deest esse.*

⁸ *Al. omittitur est hic, et infra.*

quod est necessarium ad ostendendum quod possit fieri talis suppositio; secundo suppositionem inducit, ibi, "Amoveamus igitur primi boni praesentiam paulisper ex animo."

Dicit ergo primo, quod multa sunt quae non possunt actu separari, quae tamen animo et cogitatione separantur: cujus ratio est, quia alio modo sunt res in anima, et alio modo sunt in materia. Potest ergo esse quod aliquid ex eo ipso modo quo est in materia, habeat inseparabilem conjunctionem ad aliud; et tamen secundum quod est in anima, non habeat inseparabilem conjunctionem ad ipsum, quia scilicet ratio unius est distincta a ratione alterius: et ponit exemplum de triangulo, et aliis mathematicis quae a materia sensibili actu separari non possunt, cum tamen mathematicus abstrahendo mente consideret triangulum et proprietatem ejus praeter materiam sensibilem, quia scilicet ratio trianguli non dependet a materia sensibili.

Deinde cum dicit, "Amoveamus igitur primi boni praesentiam paulisper ex animo," ponit suppositionem quam intendit, ut scilicet consideratione mentis removeamus ad tempus praesentiam primi boni a ceteris rebus: quod quidem possibile est secundum ordinem cognoscibilium quoad nos. Quamvis enim secundum naturalem ordinem cognoscendi, Deus sit primum cognitum, tamen quoad nos prius sunt cogniti effectus sensibiles ejus; et ideo nihil prohibet in consideratione nostra cadere effectus summi boni, absque hoc quod ipsum primum bonum consideremus. Ita tamen primum removeamus a consideratione mentis, quod omnino constet¹ nobis illud esse. Hoc enim "cognosci potest ex communi omnium sententia tam doctorum quam indoctorum," et ulterius etiam "ex ipsis religionibus gentium barbararum," quae nullae essent, si Deus non est.

Deinde cum dicit, "Hoc igitur paulisper amoto, ponamus omnia esse quae sunt bona," ostendit quid hac suppositione facta sequatur circa bonitatem rerum: et circa hoc duo facit. Primo manifestat quod intendit; secundo probat quiddam quod supposuerat, ibi, "Quod si nihil aliud omnino essent nisi bona.... tunc non res, sed rerum viderentur esse principium." Dicit ergo primo, quod remoto per intellectum primo bono, ponamus quod cetera sint bona: quia ex bonitate effectuum devenimus in cognitionem boni primi. Consideremus ergo qualiter possent esse bona, si non processissent a primo bono. Hac autem suppositione facta, videtur in eis aliud esse ipsa bonitas, et ipsum eorum esse. Si enim "ponatur una et eadem substantia esse bona, alba, gravis, rotunda," sequetur quod "aliud," in illa

¹ *Al.* ita tamen quod primum bonum removeamus a consideratione mentis, quod omnino constat nobis illud etc.

re esset ejus "substantia, aliud rotunditas, aliud color, aliud bonitas." Intelligitur enim bonitas uniuscujusque rei virtus ipsius, per quam perficit operationem bonam. Nam virtus est quae bonum facit habentem, et opus ejus bonum reddit, ut per Philosophum patet in lib. Ethic. Quod autem ista sit aliud quam substantia rei, probat per hoc quod singula praemissorum si essent idem quod rei substantia, sequeretur etiam quod omnia illa essent eadem ad invicem; scilicet quod idem esset gravitas quod color, et quod bonum, et quod album, et quod rotunditas: quia quae uni et eidem¹ sunt, sibi invicem sunt eadem. Hoc autem natura rerum non patitur quod omnia ista sint idem. Relinquitur igitur quod, praemissa suppositione facta, aliud esset in rebus ipsum esse, et aliud aliquid esse, puta vel bonum, vel album, vel quidquid taliter dicitur: et sic, praedicta positione facta, res essent quidem bonae, non tamen ipsum eorum esse esset bonum. Sic ergo si aliquo modo a primo bono, et tamen in se essent bona, sequeretur quod non idem esset in eis quod sint talia, et quod sint bona; sed aliud esset in eis esse, et aliud bonum esse.

Deinde cum dicit, "Quod si nihil omnino essent nisi bona.... tunc non res, sed rerum viderentur esse principium," probat quod supposuerat, scilicet quod praedicta suppositione facta, aliud esset in eis bonum esse, et aliud simpliciter esse, vel quidquid aliud esse: quia si nihil aliud esset in eis nisi quod sunt bona, ita scilicet quod "neque essent gravia, neque colorata, neque distincta aliqua spatii dimensione," sicut sunt omnia corpora, "nec esset in eis ulla qualitas," nisi hoc solum quod bona essent; tunc non videretur quod essent res creatae, sed quod essent ipsum primum rerum² principium: quia id quod est ipsa essentia bonitatis, est primum rerum principium: et per consequens sequeretur quod non oporteret dicere pluraliter de omnibus eis quod viderentur esse principium rerum, sed singulariter quod videretur esse primum rerum principium, tamquam res bonae omnes essent simpliciter unum: quia solum unum est quod est hujusmodi ut sit tantummodo bonum, et nihil aliud. Hoc autem patet esse falsum. Ergo et primum; quod scilicet res creatae, amoto primo bono, nihil aliud essent quam hoc quod est esse bonum.

Deinde cum dicit, "Quae quoniam non sunt simplicia, esse omnino non poterant, nisi ea id quod solum bonum est, esse voluisset," ostendit quid sit judicandum de bonitate rerum secundum veritatem; et dicit, quia res creatae non habent omnimodam simplicitatem, ut scilicet nisi aliud sit in eis quam

¹ *Supple* eadem.

² *Al.* iterum.

essentia bonitatis; nec etiam omnino esse possent in rerum natura, nisi voluisset ea esse Deus, qui est id quod solum est, inquantum scilicet est ipsa essentia bonitatis; sequitur quod quia esse rerum creatarum effluxit a voluntate illius qui est essentialiter bonum, ideo res creatae bonae esse dicuntur. Primum enim bonum, scilicet Deus, "in eo quod est, bonum est," quia est essentialiter ipsa bonitas; sed secundum bonum, quod est creatum, est bonum secundum, quod fluxit a primo bono, quod est per essentiam bonum. Cum igitur esse omnium rerum fluxerit a primo bono, consequens est quod ipsum esse rerum creatarum sit bonum, et quod unaquaeque res creata, inquantum est, sit bona. Sed sic solum res creatae non essent bonae in eo quod sunt, si esse earum non procederet a summo bono. Redit ergo ejus solutio ad hoc quod esse primi boni est secundum propriam rationem bonum, quia natura et essentia primi boni nihil aliud est quam bonitas; esse autem secundi boni est quidem bonum, non secundum rationem propriae essentiae, quia essentia ejus non est ipsa bonitas, sed vel humanitas, vel aliquid aliud hujusmodi; sed esse ejus habet quod sit bonum ex habitudine ad primum bonum, quod est ejus causa: ad quod quidem comparatur sicut ad primum principium et ad ultimum finem; per modum quo aliquid dicitur sanum, quo aliquid ordinatur ad finem sanitatis; ut dicitur medicinale secundum quod est a principio effectivo artis medicinae.

Est enim considerandum secundum praemissa, quod in bonis creatis est duplex bonitas. Una quidem secundum quod dicuntur bona per relationem ad primum bonum; et secundum hoc esse eorum, et quidquid est eis¹ a primo bono, est bonum. Alia vero bonitas consideratur in eis absolute, prout scilicet unumquodque dicitur bonum, inquantum est perfectum in esse et in operari: et haec quidem perfectio non competit creatis bonis secundum ipsum esse essentiae eorum, sed secundum aliquid superadditum, quod dicitur virtus eorum, ut supra dictum est; et secundum hoc, ipsum esse non est bonum, sed primum bonum habet omnimodam perfectionem in ipso suo esse, et ideo esse ejus est secundum se et absolute bonum.

LECTIO V.

TEXTUS

Qua in re soluta est quaestio. Idcirco enim licet in eo quod sunt, bona sint, non sunt tamen similia primo bono, quoniam non quoquo modo sint res, ipsum esse earum bonum est. Sed quoniam non potest

¹ Al. in eis.

esse ipsum esse rerum, nisi a primo esse defluerit,¹ idest a bono, idcirco ipsum esse bonum est, nec est simile ei a quo est. Illud enim quoquo modo sit, bonum est in eo quod est: non enim aliud est praeter quam bonum:² hoc autem nisi ab illo esset bonum, fortasse esse non posset;³ sed bonum in eo quod est esse non posset: tunc enim participaret forsitan bono; ipsum vero esse quod non haberet a bono, bonum habere non posset. Si⁴ igitur sublato ab his primo bono, mente et cogitatione, ista, licet essent bona, tamen in eo quod essent bona, esse non possent: et quoniam actu non potuerunt existere, nisi ea⁵ quod vere bonum est produxisset: idcirco et esse eorum bonum est, et non est simile substantiali bono id quod ab eo effluxit; et nisi ab eo fluxisset, licet essent bona, tamen in eo quod sunt bona esse non possent: quoniam et praeter bonum, et non ex bono essent, cum illud ipsum primum bonum,⁶ et ipsum esse sit et ipsum bonum, et ipsum esse bonum. At non⁷ alba, in eo quod sunt alba, esse oportebit ea quae alba sunt, quoniam ex voluntate Dei fluxerunt, ut essent alba? Minime:⁸ aliud enim est esse, aliud album esse: hoc ideo, quoniam qui ea ut essent effecit, bonus quidem est, minime vero albus. Voluntate igitur boni communicatum est⁹ ut essent bona in eo quod sunt; voluntate vero albi non communicatum ut talis esset proprietas,¹⁰ ut esset album in eo quod est: neque enim ex albi voluntate defluerunt. Itaque quia voluit ea esse alba qui erat non albus, sunt alba tantum; quia vero voluit ea esse bona qui erat bonus, sunt bona etiam¹¹ in eo quod sunt. Secundum igitur hanc rationem cuncta oportet justa esse, quoniam justus est ipse qui ea esse voluit. Nec hoc quidem: nam bonum esse ad essentiam, justum vero esse ad actum respicit. In Deo autem idem est esse quod agere:¹² igitur idem est esse bonum quod justum. Nobis vero non est idem esse quod agere: non enim simplices sumus. Non igitur nobis idem est bonos esse quod justos; sed idem nobis est esse omnibus in eo quod sumus.¹³ Bona igitur omnia sunt, non autem¹⁴ justa. Amplius. Bonum quidem generale est, justum vero¹⁵ speciale; nec species descendit in omnia: idcirco alia quidem justa, alia aliud. Omnia igitur bona.¹⁶

EXPLANATIO

Postquam determinavit veritatem praemissae quaestionis, hic solvit objectionem, ex qua concludebatur quod bona creata sunt bona in eo quod sunt similia primo bono; et circa hoc duo facit. Primo solvit objectionem; secundo colligit quae dicta

¹ Al. ut ipsum esse rerum non a primo esse defluerit.

² Al. praeterquam quod bonum est.

³ Al. hoc autem, nisi ab illo, nisi esset bonum, fortasse esse posset.

⁴ Al. omittitur si.

⁵ Al. additur illud.

⁶ Al. illud ipsum bonum primum est.

⁷ Al. additur etiam.

⁸ Al. vel essent alba minime.

⁹ Al. voluntatem igitur boni comitata sunt.

¹⁰ Al. voluntatem vero albi non sunt comitata, ut talis esset proprietas.

¹¹ Al. deest etiam.

¹² Al. idem autem est in eo esse quod agere.

¹³ Al. ordine aptiori. Sed idem esse est nobis omnibus in eo quod sumus.

¹⁴ Al. etiam.

¹⁵ Al. non speciale. Forte non, sed speciale.

¹⁶ Al. alia non; omnia vero bona.